

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

29. November 1933. a.

Nr. 11

ÜHETEISTKÜMNES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: F. Wellner.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi nr. 12. Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr.
Pooles aastas „ 2.50	Jooksvad arved: Eesti Panga Tal-	10.—, ¼ lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk.
1923 aastak. „ —.50	linna osak. nr. 609, E. Rahvapangas	Kr. 2.50, 1/16 lhk. Kr. 1.25.
1924—1931. a. à „ 2.50	nr. 991 ja Põllumeeste Keskpangas	Dokumentide kaotamise kuulu-
	nr. 728.	tused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU

Uue vallavolikogu valimisseaduse puhul — J. Klesment	Lhk. 211
Vallaomavalitsuse seadus — H. Avikson	„ 214
Maavalitsuste kulud 1931./32. aasta aru- annete järele	„ 216
Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omava- litsuste tegevusest	„ 220
Omavalitsustegelasi	„ 222
Küsimusi ja vastuseid	„ 223
Kuulutusi	„ 210

Kuulutatakse maksvusetak:

- 1) Arnold Grosthali hobusepass, väljaantud Meeri vallavalitsusest 16. detsembril 1920. a. nr. 11 all. Hans Teppuri nimele.
- 2) Arnold Grosthali hobusepass, väljaantud Konguta vallavalitsusest 30. dets. 1920. a. nr. 295 all. Johan Grosthali nimele.
- 3) Prokofi Ivani pg. Ivanovski hobusepass, väljaantud Vilc vallavalitsusest 30. aug. 1928. a. nr. 21 all.
- 4) Mihail Liivoja hobusepass, väljaantud Satserinna vallavalitsusest 18. novembril 1925. a. nr. 51 all.

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A.-S.

„OMA“

**Põhi- ja lagavarakapitalid üle
Kr. 520.000.—**

toimetab

üle,

elu,

rahe,

koduloomade,

murdvarguse- ja

klaasikindlustusi

Edasikindlustuste vastuvõtmine valdade vastastikku kindlustusseltsidelt.

Seltsi osanikkudeks on kõigi maakondade omavalitsused, paljud linna-, alevi- ja valdade omavalitsused.

Seltsil omad majad Tartus ja Viljandis.

Juhatus ja peakontor: Tartus, Riia tn. 41, telef. 3-44 ja 5-62.

Peaagentuurid:

Tallinnas, Väike-Karja tn. 3, telef. 437-59.

Rakveres, Viru Pangas, telef. 109.

Pärnus, Rüütli tn. 29, telef. 2-30.

Agentuurid kõigil pool üle maa.

Tähelepanu!

Ilmus eriväljaandena

Maaomavalitsustegelaste kongress

1. ja 2. oktoobril 1933. a., Tallinnas.

Sisus: Referaadid K. PÄTS'ult, prof. J. ULUOTS'alt, Riigikohtu esimehelt K. PARTS'ilt ja teistelt.

Raamat sisaldab väärtusliku materjali omavalitsuste reformist, ja annab põhjaliku ülevaate ja kokkuvõtte meil nii põlevalt päevakorral olevast maavalitsuste ja vallaomavalitsuste ümberkorralduse ja muudest omavalitsuste ellu puutuvatest küsimustest.

See raamat ei tohiks puududa ühegi omavalitsustegelase, politikategelase, teadlase ega ka kõigi teiste laualt, kes on huvitatud omavalitsuste küsimustest.

Hind 1 Kroon.

Tellimise aadress: Tallinn, Eesti maaomavalitsuste liit, Suur Roosikrantsi 12.

Uue vallavolikogu valimisseaduse puhul.

J. Klesment, Kohtu- ja siseministeeriumi nõunik.

Riigikogu poolt on vastuvõetud ja Riigi Teatajas nr. 92 — 15. novembrist s. a. avaldatud Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse muutmise seadus.

Vallavolikogude valimised uue seaduse alusel sünnivad 7. ja 8. jaanuaril 1934.

Uus valimisseadus tugeneb, mõningad erandid väljaarvatud, Soomes 1906. aastast peale maksva Dr. G. Vendt'i süsteemile. Ta põhimõte seisab selles, et kooskõlastada proportsionaalse valimise põhimõtet isikuvalimise põhimõttega, nagu seda nõuab ka rahvahääletamisel muudetud põhiseadus.

Uue valimisseaduse järgi kodanik ei ole valimistel seotud kinniste nimekirjadega nagu ta seda oli seni maksva Hagenbach-Bischofi süsteemi alusel koostatud valimisseaduse põhjal, vaid ta võib omal äranägemisel valida üks kuni kolm isikut kas ülesseatud kandidaatide hulgast või isegi väljaspool neid.

Mõnel pool on vaieldud uue süsteemi vastu sellest seisukohast, et ta lubab valida kuni kolm kandidaati ja öeldakse see olevat valija vabaduste kitsendamine ja isegi Põhiseaduse vastane. Nõutakse, et lubatakse valida ainult üks kandidaat.

Need vastuvaidlused põhjenevad arusaamatusel ja nii kõnealoleva valimissüsteemi kui ka üldise valimissüsteemide mitтетundmisel, kuna segatakse ära proportsionaalne valimissüsteem n. n. enamusvalimissüsteemiga. Mis aga puutub valija vabadustesse, siis on need igale arusaadavalt suuremad siis kui lubatakse valida kolme kandidaati, mitte ainult ühte kandidaati. Ideaal oleks, kui iga kodanik saaks omal äranägemisel valida kogu volikogu koosseisu, kuid see teeks tagajärgede väljaarvutamise üleliia keeruliseks.

Võtame käesolevas artiklis uue valimissüsteemi lähemale vaatlusele.

K a n d i d a a t i d e e s i t a m i n e.

Kandidaatide esitajaiks on vähemalt kaks sama valla hääleõiguslikku kodaniku (§ 19), kes moodustavad valijateühenduse nende poolt ülesseatud kandidaatide läbiviimiseks. Nende allkirjad peavad olema tõestatud vallavalitsuse või viimase poolt volitatud ametniku poolt. Allkirjutajaiks ei või olla isikud, kes ise vallavoliniku kohale kandideerivad.

Ülaltähendatud valijateühendus koostab kandidaatide esitamiskirja (endises seaduses kandidaatide nimekiri!), kuhu võidakse võtta üks kuni kolm kandidaati, seades nad oma äranägemise järgi järjekorda (§ 23). Üks ja seesama kodanik võib olla kõige rohkem kahes valijateühenduses (§ 24). Esitamiskiri peab olema esitatud 26 päeva enne valimiste esimest päeva (§ 18). Esitamiskirjale võib analoogiliselt senisele seadusele juure lisatud olla mingisugune pealkiri, mille all valijateühendus kujundatud (§ 20). On pealkirjaks mõne registreeritud keskorgani nimetus, võib selle organisatsiooni juhtiv keskorgan keelata mõnel esitamiskirjal nimetuse tarvitamise. (Näit. esitamiskiri kannab Põllumeeste kogude nimetust, sel puhul võib pealkirja tarvitamise keelata Põllumeeste üleriiklik esindus; kannab ta Keila Rahvahariduse seltsi nimetust, siis selle seltsi juhatus jne.).

Kandidaate esitavad valijateühendused võivad liituda ülevallaliseks valimisliiduks, kuid liitu kuuluvate kandidaatide arvu ei tohi ületada vallavolinikkude kahekordset arvu (§ 25).

Valijateühenduse esindaja maksab vallakomiteele kautsjoniks 5 krooni, mis tuleb tasuda esitamiskirja äraandmisel. On valijateühendus liitunud teiste valijateühendusega valimisliiduks, makstakse kautsjon samas suuruses kogu valimisliidu kohta. Kautsjon makstakse tagasi, kui valijateühendus, või liitumise korral valimisliit on viinud vallavolikokku vähemalt ühe oma poolt ülesseatud kandidaadist, vastasel korral jääb kautsjon valla kasuks (§ 19).

V a l l a k o m i t e e ü l e s a n d e d e n n e v a l i m i s i.

Vallakomitee (või tema poolt määratud liige) võtab vastu esitamiskirjad, märkides neid esitamise järjekorras numbriga ja vastuvõtmise kuupäeva ja kellaaajaga (§ 27). Valimisliiduks liituvad valijateühendused ei tarvitse esitada omi esitamiskirju ühekorraga, vaid nad võivad seda teha kogu esitamiskirjade vastuvõtmise ajal.

Vallakomitee ülesandeks on valvata, et esitamiskirjad vastaksid seaduse nõudele,

ta võib nõuda nende vastavat parandamist (§ 26), võib kustutada pealkirjad, kui nad ei vasta seaduse või kõlbluse nõudele (§ 20) ja tühistab ebaseadusepärased esitamiskirjad (§ 28).

Maksvaks tunnustatud esitamiskirjadest valmistab vallakomitee üldise esitatud kandidaatide nimestiku ühes valijateühenduste ja valimisliitude pealkirjade äratähendamise ja avaldab selle üldiseks teadmiseks hiljemalt 18 päeva enne valimiste esimest päeva vallavolikogu poolt määratud korras (§ 28).

Edasi koostab vallakomitee esitamiskirjadest valimissedelil. Iga valijateühenduse kandidaadid (või kandidaat) trükitakse eraldi ruudukesse ühes pealkirja ja numbriga äratähendamiseks. Valimisliiduks ühinenud valijateühenduste kandidaatide sisaldavad ruudukesed koondatakse valimissedelil erirühma esitamise numbriga järjekorras ja varustatakse ühise pealkirjaga. Peale selle peab valimissedel sisaldama vaba ruudu kolme kandidaadi märkimiseks valijate poolt, kes ei soovi anda häält ainult ühe valijateühenduse poolt kandidaatidele, või kes üldse ei soovi hääletada esitatud kandidaatidele (§ 33). Valimissedeli koostamisel tuleb kohtu- ja siseministri juhatuskirja kohaselt pidada kinni järgmisest korras:

Esimeses järjekorras trükitakse valimisliidud (liitunud valijateühenduste erirühmad tähestikulises järjekorras (Näit. Aruküla põllumeeste valimisliit, Edumeelsete kodanikkude valimisliit, Erapooletute valimisliit, Käsitöölised valimisliit, Maameeste valimisliit, Põllumeeste kogude valimisliit, Tuletõrje seltsi valimisliit). Sellele järgneksid pealkirjata valimisliidud esitamise järjekorras. Peale nende järgneksid iseseisvate valijateühenduste kandidaatide ruudukesed esitamise järjekorras. Valimissedeli paremapoolses alumises nurgas leidus aset vaba ruut kandidaatide märkimiseks kodanikkude eneste poolt.

Täpsemad eeskirjad valimissedeli koostamise kui ka vabale ruudukesele vajaliku teksti kohta antakse kohtu- ja siseministri juhatuskirjas.

Sel viisil koostatud valimissedeli laseb vallakomitee trükkida vajalikel arvul ja saadab valijale kätte viis päeva enne valimiste esimest päeva (34).

H ä ä l e t a m i n e.

Hääletamine toimub endise korra järgi jaoskonnakomisjones hääle isikliku ärandmise kaudu.

Valija võib omal äranägemisel hääletada neljal viisil (§ 46):

1. Ta lõikab välja ühe valimissedelil oleva ruudukese (mitte kogu valimisliidu ruudukesed!) seal olevate kandidaatide nimestikuga ja paneb valimiskomisjonis selle ruudukese ümbrikku.

Sel viisil hääletamisel ei erine valija ülesanne tema ülesandeist praeguse valimissüsteemi juures. Tema õigus valida üksikuid isikuid on ka siin suurem, kui endise süsteemi juures, sest ta ei hääleta mitte kogu valimisliidu (erakonna) poolt ülesseatud kandidaatide poolt, vaid ta võib selle piires välja selle ruudukese (kus leidub ühe, kahe või kolme kandidaadi nimed), millisele trükitud kandidaadid talle vastuvõetavamaid ja hääletab nende poolt (§ 42).

Sel viisil hääletades loetakse hääletamistagajärgede arvutamisel, et ta on andnud (kui ruuduke sisaldab kolm kandidaati) esimesele ruudukesele trükitud kandidaadile ühe hääle, teisele poole ja kolmandale — ühe kolmandiku häält (§ 33, viimane lõik).

2. Ta lõikab välja ühe valimissedelil oleva ruudukese ja ta võib sel ruudukesel kandidaatide järjekorda muuta oma äranägemise järgi, kirjutades kandidaadile, keda soovib valida esimeses järjekorras (s. o. talle anda ühe hääle), ette number 1, kandidaadile, keda soovib valida teises järjekorras (anda talle poole häält), number 2 ja kandidaadile, keda soovib valida kolmandas järjekorras (anda talle ühe kolmandiku häält), number 3.

3. Ta lõikab välja ühe valimissedelil oleva ruudukese ja kui sel on trükitud rohkem kui üks kandidaat, võib ta neist valida välja ainult ühe kandidaadi, ja teisile häält üldse mitte anda, märkides soovitava kandidaadi ette number 1 ja teisile ei tee üldse mingit märkust, samuti võib ta valida kolmest ainult kahte kandidaati, märkides ühe ette number 1 (andes talle ühe hääle) ja teise ette — number 2 (andes talle poole häält), jättes kolmandale märkuse tegemata, öeldes sellega, et ta sellele häält ei anna (Soome seadus ei näe ette sellist võimalust, seega on meie seaduseelnõu isikuvalimise suhtes elastsem).

Punktide 1, 2 ja 3 tähendatud hääletamisviiside kohta tuleb tähendada järgmist:

Kõigil neil viisel annab valija vastavalt oma hääle kandidaatidele ja ühes sellega ühe hääle ka kogu valijateühendusele ja valimisliidule, s. t., et häältejääkide korral hääled lähevad teisile samas valimisliidus või samas valijateühenduses olevaile kandidaatidele (proportsionaalse põhimõte).

Punktides 2 ja 3 tähendatud märkimisel tuleb pidada täpselt kinni eeltoodud eeskirjust, kuna igasugused muud märkimised loetakse maksvusetuks (näit. joone allatõmbamine, kandidaadi nime läbikriiputamine, märkimine ainult ühte kandidaati numbriga 2 või 3, või ainult kahte kandidaati numbritega 1 ja 3 või 2 ja 3). Sellisel juhtumil loetakse hääle antuks ruudukesel olevaile kandidaatidele järjekorras, nagu nad sinna trükitud (muidugi kui märkimised pole sellised, et hääle loetakse üldse maksvusetuks § 47 alusel).

4. Valija peab kirjutama tema poolt soovitatavate kandidaatide nimed valimisedelil olevale tühjale ruudukesele järgmisel juhtumil:

a) kui ta soovib anda hääle valimisedelil trükitud kandidaatidele mitmest ruudukesest (kas ühe valimisliidu või erakonna piires või mitmest valimisliidust); sellisel juhtumil ei või ta lõigata välja mitut ruudukest, sest siis loetakse hääle maksvusetuks § 47 põhjal;

b) kui ta ei toeta ühtegi valimisedelile trükitud kandidaati, sellisel juhtumil võib ta kirjutada tühjale ruudukesele üks, kaks või kolm hääleõiguslikku kodanikku;

d) kui ta soovib anda hääle osale kandidaatidest, kelle nimed on trükitud ruudukesele, osa aga seada üles omalt poolt väljaspool valimisedelile trükitute.

Kandidaatide kirjutamisel tühjale ruudukesele peab ta märkima sinna kandidaadi perekonna- ja eesnime ja oma äranägemise järgi (s. o., mis talle kindlasti teada) kas vanuse, elukutse või elukoha.

Näit. ta võib märkida: August Alter, Keila vallavanem; Kustas Tonkman, Kaldapealse talu jne.

Tühjale ruudukesele võib valija märkida ühe, kaks või kolm kandidaati, on ta neid märkinud rohkem, loetakse maksvaks ainult kolm esimest. Kolme kandidaadi märkimisel loetakse esimeseks kirjutatud (või numbriga üks märgitud) kandidaadile üks hääle, teisele — pool, kolmandale — üks kolmandik hääle.

Pole takistusi, et valija märgib tühjale ruudukesele kandidaatide kohta käivad andmed vene, saksa või rootsi keeles.

Tühjale ruudukesele märkimise kohta tuleb üldiselt tähendada, et hääletades sel teel, hääletab valija ainult kandidaadile ja kui kandidaat on saanud rohkem hääli, kui tema valimiseks vaja, siis need hääled ei lähe kellelegi üle (§ 54), ükskõik, kas kandidaat on võetud väljastpoolt valimisedelilt või valimisedelilt. Tühjale ruudukesele märgitud kandidaatidest tunnustatakse valituks kandidaat, kellele on antud niipalju hääli, et § 54 korras väljaarvutatud valimisajaga saab täis.

Hääletamise kohta tuleks tähendada veel, et pidades silmas senist valimispraktikat, on jäänud seisukohale, et 1) valimisedelid saadetakse koju kätte ja 2) valija lõikab välja ruudukese üldiselt sedelilt. Soomes saab valija valimisedeli valimisjaoskannas ja annab ära kogu sedeli, tehes valimisjaoskonnas soovitavale ruudukesele pliatsijoone. On õige, et Soome süsteem kindlustab valijale suuremal määral valimise saladuse, kuna kodu võidakse valijat mõjustada kõrvalt, vajalik sedel lõigatakse välja jne., samuti saaks pärast kontrollida, kelle poolt valija on hääletanud, kuna sedel jääb koju ja sealt on ainult vastav ruuduke lõigatud välja. Ometi tuli loobuda sellest iseendast õigest põhimõttest puhttehnilisil kaalutlusil, kuna valijad meil harjunud kavatsetava süsteemiga (uus kord vastab ses osas praegusele korrale). Muidugi peab valimiskomisjones olema vajalikul arvul sedeleid valijate jaoks, kes neid sealt soovivad saada, s. o. kes kaotanud sedeli või kodu pole soovitud ruudukesi lõigata välja ja teha neile vajalikke märkusi.

(Järgneb.)

Vallaomavalitsuse seadus.

H. Avikson.

Ühenduses maaomavalitsuse teise astme, maakonnaomavalitsuse, kaotamise seadusega on kohtu- ja siseministeeriumis valminud ka vallaomavalitsuse seaduse eelnõu.

Vallaomavalitsuse seaduse eelnõu oli õieti valmis juba aastat kolm tagasi, oodates oma järele ka maakonnaomavalitsuse seadust. Et viimase asemel nüüd lõpuks tuli maakonnaomavalitsuse kaotamise seadus, osutus paratamatuks teha aastate eest valminud eelnõus muudatusi. Need muudatused ei ole siiski põhjapaneva tähtsusega. Vallaomavalitsuse ülesannete ülesloetlus on täienenenud ülesannetega, mis valdade peale langevad maavalitsuste kaotamise tagajärjel. Võrreldes praegu maksava seadusega muutub vallaomavalitsustes aga väga palju.

Seaduse sisu.

Vallaomavalitsuse seaduse eelnõu sisaldab 122 paragrahvi ja jaguneb osadesse: 1. üldeeskirjad, 2. vallavolikogu, 3. vallaomavalitsus, vallaametnikud ja -teenijad, 4. vallaametnikkude ja teenijate õigused, 5. valla eelarved ning majapidamine ja aruanded, 6. järelevalve.

Esimeseks ja suuremaks uuenduseks on valdade piiride muutmine nende suuremaks tegemise otstarbel, sest § 3 järele peab elanikkude arv vallas olema vähemalt nii suur, et vallaomavalitsus suudaks korralikult täita tema peale pandud ülesandeid ja edukalt areneda. Ja selleks „olemasolevad vallad, mille elanikkude arv alla 1000, liidetakse naabervaldadega, kuivõrd nende asendi looduslikud tingimused ei takista seesugust liitmist“, samuti 1000—2000 elanikkudega vallad „liidetakse naabervaldadega, kui seda tingib valla asendi ja piiride otstarbekohasus“. Peale selle § 5 jätab õiguse vabariigi valitsusele liita valdasi või nende osasid teiste valdadega.

Vallavolinikkude arvu määrab eelnõu 11—21 peale kindlaks, s. o. 4-ja võrra senisest vähema.

Vallavalitsuse koosseis on kolme peale kindlaks määratud, vallavanem ja 2 abi, kuna tarbekorral võib abide arv 3 peale tõstetud saada. Praegu on abide arv piiramata, nende hulk on lahkuminev. Nii oli 1930. a. 1 vallas 1 abi, 231 vallas 2 abi, 86 vallas 3 abi, 38 vallas 4 abi, 12 vallas

5 abi, 3 vallas 6 abi, 2 vallas 7 abi, ühes vallas 8 abi ja ühes koguni 10 abi.

Uudsuseks on volikogule õiguse andmine vallavalitsuse liikmetele asetäitjaid valida.

Vallavanema võim tõuseb. Tema kutsub volikogu kokku ja koostab volikogu koosoleku päevakorra, võib ka vähemaid lepinguid sõlmida, võib anda volikogule tagasi volikogu otsuse ümberotsustamiseks (§ 32), samuti jätta vallavalitsuse otsuse täitmata, kui see seadusevastane on (§ 52).

Vallavalitsuse käsutuses seisavad küllavanemad. Viimaste amet on sundslik. Nende ülesandeks on vallavalitsuse korralduste täitmine ja andmete kogumine kohadel, samuti vallavalitsusele tarvilikkude teadete andmine.

Vallasekretäri vallandamine tehakse võimalikuks ka distsiplinaar korras.

Põhjalik murrang teostatakse aga järelevalve korras.

Seni seisis järelevalve seaduslikkuse valves. Nüüd viiakse sisulisele kinnitamisele valdade eelarved, lisaelarved ja krediite ülekandmised peatükist peatükki. Eelarve astub jõusse kohtu- ja siseministeeriumi kinnitamisega. Siin on nähtavasti arvestatud maksudevalitsuse direktori väitega, et omavalitsused oma eelarvetega, mis ei kuulu sisulisele kinnitamisele, takistavad sirgejoonelise riigi finantspoliitikat. Ka kõikide laenude tegemine kuulub kohtu- ja sisemin. kinnitamisele.

Siin on algus uuele suunale. Muidugi järgnevad ka teised omavalitsused selle uuenduse alla, sest ei saa kahe sugust järelevalve seadust põhimõtteliselt olla.

Asjaajamise lihtsustamiseks on järelevalve alal uus, ammugi soovitatud viis, seadusesse sissevõetud. Ministeerium võib seaduse vastase otsuse vastu avaldada protesti administratiivkohtu korras, nagu praegu, või selle vallavolikogule tagasi saata ümberotsustamiseks.

Järelevalve korras on kohtu- ja siseministril õigus vallavolinike volitused tühistada, kui ta on otsusevõimetu ega teosta tähtjaks oma ülesandeid.

Kui suur peab vald olema?

Selle küsimuse arutamine on tähtsam vallaomavalitsuse seaduse eelnõu vaatlisel, sest eelnõu seaduseks saades tuleb

valdade ümberkorraldamisega suurem murrang.

Valdade suuruse küsimust võib vaadelda iseseisvalt kui omaette küsimust, praegusel ajal, kus vallaomavalitsuse seadus on maakonna-omavalitsuse kaotamisega otseses ühenduses, tuleb teda võtta aga kui maaomavalitsuse küsimust tervikuna. Arusaadav, et ajal, mil meil on kaheastmeline maaomavalitsus, on vallaomavalitsuse ülesanne ja tähtsus märksa väiksem kui ajal, millal maakonna-omavalitsus puudub ja vald peab seisma võrdsena linna kõrval. Sel juhul ei ole valla suurus tähtsuseta küsimus, vaid pea küsimus ter- ves elnõus.

Vallaomavalitsuse seaduse eelmise eel- nõu seletuskirjas tunnustati elujõuliseks vallaks 3000 hingeline vald. Selles eel- nõus, nagu praeguseski, pidid kaduma kõik alla 2000 elanikuga vallad, kui erilisi takistusi valdade liitmiseks ei leidu. Kui alla 2000 elanikuga vallad liita, siis puudu- taks see 50% valdadest. Valdu kuni 1000 elanikuga on meil 50 ehk 13,3%, 1000— 2000 elanikuga valdu 141 ehk 37,6% ja üle 2000 elanikuga valdu 184 ehk 49,1%. Viimastest on alla normi, alla 3000 elani- kuga, veel 99 valda, nii et päris elujõulisi jääb 85 valda, keda puudutada vaja ei oleks.

Nendest arvudest selgub, et kui ka eel- nõu kohaselt valdu suurendada kuni 2000 elanikuga vallani, siis muutuvad 50% praeguste valdade piirid. See muudatus on väga suur sündmus valdade elus, kus omast lahkumine sugugi kerge ei ole. Eriti raskeks muutub meeolu neis valdades, mis peavad liituma teisega, kaotades oma nime, ehk mida tükeldatakse ja mitme val- la külge osakaupa liidetakse.

Märksa kergem on rahval kanda tead- mist, et ei ole liidetavaid ja lõhutavaid valdu, vaid selle asemel on kõik üheõigus- likud ja -kohuslikud ühendatud vallad.

See moodus saab võimalikuks kui nor- maalse valla suuruseks võtta mitte 2000 elanikku, vaid kindlasti üle 3000 elanikuga vallad, arvestades selle juures aga eest- kätt valla keskkohaga, kuhu elu koonda- tud, nagu kirikute, abikirikute, alevikkude ja muude enam asustatud kohtadega, kuhu teed kokku tulevad ja kuhu kodanikel rohkem käimist. Vallamaja sarnasesse kohta toomisega oleks ta suures vallas roh- kem kättesaadav kui praegu väikeses val- las, kus oma vallamaja minemiseks tuleb

tihtigi kirikust ja teisest vallamajast möö- da minna.

Suurte valdade loomise küsimus ei ole uus küsimus. Enam kui 10 aasta eest kir- jutati nendest. Kuid maaomavalitsuste kõrval ei olnud tarvet nende järele. Kui maaomavalitsused kaotatakse, na- gu viimane kawa ettenäeb, siis on suu- rte valdade küsimus tähtis mitte ainult meeolule vastutulemise mõttes, vaid ka omavalitsuse mõtte alalhoid- mise ja kohalise tarbete rah- huldamise ülesannete omava- litsuste kätte jätmise ots- tarbel.

Nagu lugejad maakonna-omavalitsuste kaotamise seaduse eelnõu ülevaatest mäle- tavad, läheksid rahvale kõige lähemad ja tarvilikumad korraldused riigiametnikku- de otsustada, mitte vallavalitsuste kätte. Seda sellepärast, et vallad on väikesed ja võimetud neid ülesandeid täitma ka siis, kui 50% valdu likvideeritakse. On vallad praegustest märksa suuremad, haaravad maaala umbes kihelkonna ulatuses ehk muu keskkoha ümbruse, siis on võimalik vallal oma jaoskonna arsti pidada, samuti oma loomaarsti, siis peaks vallal õigus ole- ma apteegi pidamiseks, siis kaoks praeguste valdade vahelised koolitülid, siis oleks sarnasele suurele vallale kohane vast ka täienduskooli ülevalpidada ja julgesti võiks riigi käest ära tulla ka vanadekodu ülevalpidamine. Ühesõnaga — kasutada Soome eeskju maaomavalitsuste korral- damises.

On veel asjaolu, mis sunnib suurte valdade loomist pooldama, suuremate loo- mist, kui eelnõu seda näeb. Need on m a k s u d. Maakonna-omavalitsuste kao- tamise seaduse järele saavad vallad omale muuseas turumaksu, maksu kauband.- ja tööstuslike ettevõtete äritunnistuste pealt ja lõbustusmaksud.

Maksud on sobivad siis, kui maksud laekuvad ühtlaselt kõigile neile, kellel nen- de võtmise õigus on. Kuidas on lugu aga eel- pool nimetatud maksudega?

Turumaksu saavad need vallad, kelle piirkonnas alevik, äritunnistuste maksu peajasjalikult need vallad, kelle piirkonda kuuluvad kirikud ja alevikud, sest kauplu- sed ja tööstused asuvad suuremal hulgal alevikkudes ja kiriku ümbruses, ning lõ- bustusmaksu saavad jällegi eestkätt seltsi- majadega vallad, kuna seltsimajad enamu- ses samutigi kiriku ümbruses ehk alevikus asuvad. Neist kohtadest kaugemal asuvad (Järg vt. lhk. 220.)

Maavalitsuste kulud 19

Kulude nimetus	Harju		Järva		Lääne		Petseri		Pärnu	
	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
Korralised kulud.										
I. MAAVOLIKOGU.										
1. Sõidu- ja päevarahad	2.821.—	0,50	2.215.—	0,53	1.965.—	0,41	1.921.—	0,63	2.698.—	0,47
2. Maavolikogu protokollide koostamine	20.—	0,00	—	—	—	—	300.—	0,10	50.—	0,01
Peatükk I kokku	2.841.—	0,50	2.215.—	0,53	1.965.—	0,41	2.221.—	0,73	2.748.—	0,48
II. MAAVALITSUS.										
1. Palgad	26.505.—	4,70	18.865.—	4,54	21.524.—	4,48	21.060.—	6,88	30.960.—	5,40
2. Teenistusvanuse tasud	1.194.—	0,21	1.487.—	0,36	—	—	—	—	440.—	0,08
3. Korterid	—	—	1.200.—	0,29	—	—	—	—	—	—
4. Arstiabi	1.363.—	0,24	344.—	0,08	443.—	0,09	250.—	0,08	520.—	0,09
5. Perekonna abiraha	9.—	0,00	456.—	0,11	—	—	—	—	—	—
6. Sõidu- ja päevarahad	972.—	0,17	2.452.—	0,59	446.—	0,09	1.329.—	0,44	2.224.—	0,39
7. Lisatööde tasud	1.663.—	0,30	1.507.—	0,37	153.—	0,03	250.—	0,08	109.—	0,02
8. Kantselei	7.975.—	1,41	4.293.—	1,03	4.255.—	0,89	3.043.—	0,99	5.274.—	0,92
9. Majapidamine	6.077.—	1,08	621.—	0,15	786.—	0,17	1.634.—	0,54	1.091.—	0,19
10. Muud kulud	76.—	0,01	141.—	0,03	—	—	290.—	0,09	—	—
Peatükk II kokku	45.834.—	8,12	31.366.—	7,55	27.607.—	5,75	27.856.—	9,10	40.618.—	7,09
III. SOTSIAAL-ADMINISTRAT-SIOON.										
1. Palgad: juriskonsult, vangimaja kuraator	960.—	0,17	60.—	0,01	120.—	0,02	300.—	0,10	240.—	0,04
2. Vallasekretäride lisatasud	2.731.—	0,48	1.314.—	0,32	—	—	—	—	—	—
3. Valla- ja alevival. revideerimine	518.—	0,09	549.—	0,14	279.—	0,06	147.—	0,05	268.—	0,05
4. Tuletõrje toetus	330.—	0,06	155.—	0,03	544.—	0,11	448.—	0,15	1.000.—	0,18
5. Postijaamad	753.—	0,14	270.—	0,06	—	—	—	—	—	—
6. Vangide söögi ja öömaja kulud	—	—	—	—	159.—	0,03	—	—	—	—
7. Maaposti veo korraldamine	—	—	859.—	0,21	—	—	—	—	—	—
8. Muud kulud	559.—	0,10	—	—	15.—	0,01	202.—	0,06	1.674.—	0,29
Peatükk III kokku	5.851.—	1,04	3.207.—	0,77	1.117.—	0,23	1.097.—	0,36	3.182.—	0,56
IV. HARIDUS.										
1. Koolinõunikud	1.404.—	0,25	1.715.—	0,41	1.698.—	0,35	759.—	0,25	1.809.—	0,32
2. Tagavaraõpetajad	712.—	0,13	575.—	0,14	483.—	0,10	—	—	442.—	0,08
3. Õpetajate arstiabi	3.204.—	0,57	3.247.—	0,78	2.244.—	0,47	1.121.—	0,36	2.972.—	0,52
4. Haridustöö väljaspool kooli	1.800.—	0,32	927.—	0,23	269.—	0,06	635.—	0,21	1.063.—	0,18
5. Toetused organisats. ja koolidele	2.741.—	0,49	469.—	0,11	570.—	0,12	2.442.—	0,80	2.298.—	0,40
6. Alg- ja täienduskoolid	1.353.—	0,24	4.757.—	1,15	—	—	—	—	8.592.—	1,50
7. Keskk- ja kutsekoolid	8.956.—	1,58	12.683.—	3,05	26.298.—	5,48	—	—	15.785.—	2,75
8. Muud kulud	66.—	0,01	1.924.—	0,46	120.—	0,02	—	—	157.—	0,03
Peatükk IV kokku	20.236.—	3,59	26.297.—	6,33	31.682.—	6,60	4.957.—	1,62	33.118.—	5,78

32. a. aruannete järele.

Saare		Tartu		Valga		Viljandi		Viru		Võru		Kokku	
Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
1.529.—	0,41	4.135.—	0,51	995.—	0,42	2.680.—	0,54	3.266.—	0,46	2.755.—	0,47	26.980.—	0,48
15.—	0,00	40.—	0,00	—	—	60.—	0,01	400.—	0,06	120.—	0,02	1.005.—	0,02
1.544.—	0,41	4.175.—	0,51	995.—	0,42	2.740.—	0,55	3.666.—	0,52	2.875.—	0,49	27.985.—	0,50
16.566.—	4,42	38.093.—	4,64	15.023.—	6,42	24.491.—	4,93	32.457.—	4,62	21.965.—	3,72	267.509.—	4,81
—	—	4.066.—	0,50	—	—	—	—	—	—	2.997.—	0,51	10.184.—	0,18
—	—	—	—	—	—	—	—	2.400.—	0,34	—	—	3.600.—	0,06
197.—	0,06	434.—	0,05	117.—	0,05	397.—	0,08	2.484.—	0,35	55.—	0,01	6.614.—	0,12
—	—	1.012.—	0,12	1.187.—	0,50	864.—	0,17	1.164.—	0,17	—	—	4.692.—	0,08
596.—	0,16	2.261.—	0,28	700.—	0,30	1.722.—	0,35	2.189.—	0,31	1.078.—	0,18	15.969.—	0,29
—	—	1.728.—	0,21	—	—	—	—	250.—	0,04	180.—	0,03	5.840.—	0,11
1.583.—	0,42	5.546.—	0,68	2.528.—	1,08	3.414.—	0,69	6.537.—	0,93	3.594.—	0,62	48.042.—	0,87
916.—	0,24	3.962.—	0,48	698.—	0,30	693.—	0,14	3.588.—	0,51	1.009.—	0,17	21.075.—	0,38
13.—	0,00	120.—	0,01	71.—	0,03	387.—	0,07	2.390.—	0,34	—	—	3.488.—	0,06
19.871.—	5,30	57.222.—	6,97	20.324.—	8,68	31.968.—	6,43	53.459.—	7,61	30.878.—	5,24	387.003.—	6,96
60.—	0,01	2.220.—	0,27	1.745.—	0,75	—	—	986.—	0,14	120.—	0,02	6.811.—	0,12
—	—	565.—	0,07	2.707.—	1,15	397.—	0,08	7.165.—	1,02	—	—	14.879.—	0,27
69.—	0,02	307.—	0,04	119.—	0,05	143.—	0,03	2.914.—	0,42	194.—	0,03	5.507.—	0,10
210.—	0,06	827.—	0,10	784.—	0,33	570.—	0,11	726.—	0,10	500.—	0,09	6.094.—	0,11
—	—	6.058.—	0,73	—	—	268.—	0,05	152.—	0,02	484.—	0,08	7.985.—	0,14
—	—	—	—	135.—	0,06	30.—	0,01	—	—	274.—	0,05	598.—	0,01
—	—	2.529.—	0,31	—	—	—	—	—	—	—	—	3.388.—	0,06
—	—	—	—	—	—	—	—	57.—	0,01	—	—	2.507.—	0,05
339.—	0,09	12.506.—	1,52	5.490.—	2,34	1.408.—	0,28	12.000.—	1,71	1.572.—	0,27	47.769.—	0,86
1.078.—	0,29	3.117.—	0,38	644.—	0,27	2.045.—	0,41	3.666.—	0,52	1.459.—	0,25	19.394.—	0,35
258.—	0,07	3.074.—	0,37	—	—	798.—	0,16	718.—	0,10	730.—	0,12	7.790.—	0,14
1.406.—	0,37	4.971.—	0,61	183.—	0,08	1.914.—	0,39	2.959.—	0,42	2.442.—	0,42	26.663.—	0,48
1.740.—	0,46	837.—	0,10	251.—	0,11	310.—	0,06	3.686.—	0,52	252.—	0,04	11.770.—	0,22
323.—	0,09	4.819.—	0,59	829.—	0,35	650.—	0,13	5.736.—	0,82	6.562.—	1,11	27.489.—	0,49
4.950.—	1,32	—	—	2.748.—	1,17	13.460.—	2,71	5.518.—	0,79	—	—	41.378.—	0,74
18.532.—	4,94	7.590.—	0,93	9.383.—	4,02	35.429.—	7,13	15.710.—	2,24	3.730.—	0,63	154.096.—	2,77
261.—	0,07	4.053.—	0,49	103.—	0,04	—	—	138.—	0,02	47.—	0,01	6.869.—	0,13
28.548.—	7,61	28.461.—	3,47	14.141.—	6,04	54.606.—	10,99	38.131.—	5,43	15.222.—	2,58	295.399.—	5,32

Kulude nimetus	Harju		Järva		Lääne		Petseri		Pärnu	
	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
V. TERVISHOID.										
1. Personal	28.387.—	5,04	8.746.—	2,10	14.232.—	2,96	8.046.—	2,63	13.034.—	2,27
2. Kantselei ja majand. kulud	5.374.—	0,95	1.537.—	0,37	4.933.—	1,03	2.885.—	0,95	7.279.—	1,28
3. Haigemajade kulud	—	—	20.294.—	4,88	39.652.—	8,26	28.445.—	9,29	1.398.—	0,24
4. Haiguste vastu võitlemine	6.052.—	1,07	312.—	0,08	771.—	0,16	4.206.—	1,37	4.256.—	0,74
5. Emade- ja rinnalaste nõuande-kohtade kulud	—	—	—	—	—	—	—	—	2.730.—	0,48
6. Ambulats. ja laborat. kulud	—	—	—	—	—	—	4.132.—	1,35	—	—
7. Muud kulud	—	—	—	—	—	—	1.049.—	0,34	—	—
Peatükk V kokku	39.813.—	7,06	30.889.—	7,43	59.588.—	12,41	48.763.—	15,93	28.697.—	5,01
VI. HOOLEKANNE.										
1. Lahtine hoolekanne	14.493.—	2,57	9.147.—	2,20	14.134.—	2,94	6.732.—	2,20	28.707.—	5,02
2. Lastekodude kulud	17.457.—	3,10	15.505.—	3,73	—	—	—	—	20.124.—	3,51
3. Vanade- ja vigaste kodude kulud	5.099.—	0,90	13.200.—	3,18	13.503.—	2,81	1.608.—	0,52	52.420.—	9,15
4. Tööstöside kulud	—	—	—	—	—	—	—	—	83.—	0,01
Peatükk VI kokku	37.049.—	6,57	37.852.—	9,11	27.637.—	5,75	8.340.—	2,72	101.334.—	17,69
VII. PÖLLUMAJANDUS.										
1. Personaal	1.656.—	0,29	3.095.—	0,74	3.852.—	0,80	7.089.—	2,32	2.495.—	0,43
2. Põllumajand. kultuuri arenda- mine	5.338.—	0,94	61.—	0,02	212.—	0,04	1.790.—	0,58	342.—	0,06
3. Toetused	3.154.—	0,56	70.—	0,02	350.—	0,07	676.—	0,22	1.360.—	0,24
4. Muud kulud	730.—	0,12	390.—	0,09	—	—	457.—	0,15	—	—
5. Põllutöökoolide kulud	3.286.—	0,58	11.634.—	2,80	1.804.—	0,38	—	—	—	—
6. Kodumajand. koolide kulud	7.069.—	1,25	—	—	1.674.—	0,35	—	—	—	—
7. Loomatervishoid	11.753.—	2,10	2.028.—	0,49	5.048.—	1,05	7.690.—	2,51	2.933.—	0,51
Peatükk VII kokku	32.986.—	5,84	17.278.—	4,16	12.940.—	2,69	17.702.—	5,78	7.130.—	1,24
VIII. MAAVALITSUSE ETTEVÕTTED										
VIII. MAAVALITSUSE ETTEVÕTTED	1.046.—	0,18	—	—	2.005.—	0,42	—	—	—	—
IX. VARANDUSED.										
1. Kinnisvarad	7.604.—	1,35	10.766.—	2,59	1.680.—	0,35	6.542.—	2,14	12.945.—	2,26
2. Vallasvarad	161.—	0,03	185.—	0,05	90.—	0,02	397.—	0,13	274.—	0,05
Peatükk IX kokku	7.765.—	1,38	10.951.—	2,64	1.770.—	0,37	6.939.—	2,27	13.219.—	2,31
X. KAPITALID.										
1. Erikapit. ja fondide kogumine	—	—	—	—	—	—	—	—	250.—	0,04
XI. LAENUD.										
1. Laenude % %	1.228.—	0,22	693.—	0,17	9.439.—	1,97	3.872.—	1,26	461.—	0,08
2. Laenude tasumine	2.618.—	0,46	3.925.—	0,94	13.508.—	2,81	10.535.—	3,44	1.080.—	0,18
Peatükk XI kokku	3.846.—	0,68	4.618.—	1,11	22.947.—	4,78	14.407.—	4,70	1.541.—	0,26
XII. Mitmesugused kulud	15.159.—	2,69	6.341.—	1,52	11.146.—	2,32	17.658.—	5,77	11.120.—	1,94
Korralised kulud kokku	212.426.—	37,65	171.014.—	41,15	200.404.—	41,73	149.940.—	48,98	242.957.—	42,40
Erakorralised kulud	15.705.—	2,78	—	—	16.400.—	3,41	19.747.—	6,45	9.349.—	1,63
Korralised ja erakorralised kulud kokku	228.131.—	40,43	171.014.—	41,15	216.804.—	45,14	169.687.—	55,43	252.306.—	44,03
Teedekapitali kulud	336.065.—	59,57	244.556.—	58,85	263.475.—	54,86	136.457.—	44,57	320.647.—	55,97
Kulude kogusumma	564.196.—	100%	415.570.—	100%	480.279.—	100%	306.144.—	100%	572.953.—	100%

Saare		Tartu		Valga		Viljandi		Viru		Võru		Kokku	
Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
8.173.—	2,18	36.077.—	4,39	7.566.—	3,23	16.007.—	3,22	31.132.—	4,43	16.211.—	2,75	187.611.—	3,38
2.913.—	0,78	10.132.—	1,23	885.—	0,38	3.549.—	0,72	2.060.—	0,29	5.432.—	0,92	46.979.—	0,85
31.633.—	8,43	2.000.—	0,24	—	—	13.220.—	2,66	2.609.—	0,37	4.250.—	0,72	143.501.—	2,58
722.—	0,19	2.193.—	0,27	217.—	0,09	750.—	0,15	5.612.—	0,81	1.397.—	0,24	26.488.—	0,48
4.384.—	1,17	1.776.—	0,22	1.728.—	0,74	549.—	0,11	—	—	720.—	0,12	11.887.—	0,21
325.—	0,09	—	—	—	—	2.025.—	0,41	800.—	0,11	800.—	0,14	8.082.—	0,14
1.326.—	0,35	380.—	0,05	—	—	—	—	—	—	500.—	0,08	3.255.—	0,06
49.476.—	13,19	52.558.—	6,40	10.396.—	4,44	36.100.—	7,27	42.213.—	6,01	29.310.—	4,97	427.803.—	7,70
6.806.—	1,81	9.210.—	1,12	7.417.—	3,17	3.230.—	0,64	22.303.—	3,18	9.826.—	1,67	132.005.—	2,38
10.319.—	2,75	20.017.—	2,44	1.845.—	0,79	9.820.—	1,98	17.729.—	2,52	19.020.—	3,22	131.836.—	2,37
4.718.—	1,26	21.472.—	2,62	9.701.—	4,14	23.915.—	4,82	9.599.—	1,37	35.505.—	6,02	190.740.—	3,43
—	—	3.302.—	0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	3.385.—	0,06
21.843.—	5,82	54.001.—	6,58	18.963.—	8,10	36.965.—	7,44	49.631.—	7,07	64.351.—	10,91	457.966.—	8,24
1.704.—	0,45	7.112.—	0,87	4.539.—	1,94	—	—	4.502.—	0,64	—	—	36.044.—	0,65
359.—	0,09	1.970.—	0,24	622.—	0,27	1.304.—	0,26	2.698.—	0,38	77.—	0,01	14.773.—	0,27
1.780.—	0,50	—	—	330.—	0,14	—	—	7.132.—	1,02	5.902.—	1,00	20.754.—	0,37
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.577.—	0,03
1.463.—	0,38	125.—	0,01	—	—	8.939.—	1,80	5.649.—	0,81	3.558.—	0,60	36.458.—	0,66
2.252.—	0,60	1.480.—	0,18	—	—	—	—	5.418.—	0,77	—	—	17.893.—	0,32
4.666.—	1,24	5.274.—	0,64	1.955.—	0,84	8.813.—	1,78	9.921.—	1,41	6.300.—	1,07	66.381.—	1,19
12.224.—	3,26	15.961.—	1,94	7.446.—	3,19	19.056.—	3,84	35.320.—	5,03	15.837.—	2,68	193.880.—	3,49
2.821.—	0,75	130.—	0,01	—	—	—	—	8.190.—	1,17	167.—	0,03	14.359.—	0,26
776.—	0,21	6.470.—	0,79	2.389.—	1,02	1.958.—	0,40	12.734.—	1,81	379.—	0,06	64.243.—	1,15
451.—	0,12	2.152.—	0,26	243.—	0,11	137.—	0,03	1.196.—	0,17	86.—	0,01	5.372.—	0,10
1.227.—	0,33	8.622.—	1,05	2.632.—	1,13	2.095.—	0,43	13.930.—	1,98	465.—	0,07	69.615.—	1,25
100.—	0,02	10.240.—	1,25	—	—	—	—	—	—	—	—	10.590.—	0,19
620.—	0,17	13.510.—	1,53	—	—	1.990.—	0,40	4.276.—	0,61	7.289.—	1,24	43.378.—	0,78
1.250.—	0,33	109.020.—	13,40	—	—	—	—	4.916.—	0,70	8.234.—	1,40	155.086.—	2,79
1.870.—	0,50	122.530.—	14,93	—	—	1.990.—	0,40	9.192.—	1,31	15.523.—	2,64	198.464.—	3,57
3.082.—	0,82	17.178.—	2,09	3.378.—	1,44	7.174.—	1,44	10.660.—	1,51	3.683.—	0,62	106.579.—	1,91
42.945.—	38,10	383.584.—	46,72	83.765.—	35,78	194.102.—	39,07	276.392.—	39,36	179.883.—	30,50	2.237.412.—	40,25
25.340.—	6,75	13.679.—	1,67	9.290.—	3,97	31.253.—	6,29	51.518.—	7,33	61.409.—	10,41	253.690.—	4,56
68.284.—	44,85	397.263.—	48,39	93.055.—	39,75	225.355.—	45,36	327.910.—	46,69	241.292.—	40,91	2.491.101.—	44,81
206.856.—	55,15	423.763.—	51,61	141.086.—	60,25	271.452.—	54,64	374.362.—	53,31	348.410.—	59,09	3.067.129.—	55,19
375.140.—	100%	821.026.—	100%	234.141.—	100%	496.807.—	100%	702.272.—	100%	589.702.—	100%	5.558.230.—	100%

vallad peavad ilma nende tuludeta läbi ajama, kuigi nende valdade kodanikud ise aitavad teises vallas neid tulusid soetada.

Uue ühendatud valla loomisel saaks suur vald ühtlasi osa keskkoha erituludest ja õiglus oleks jalule seatud.

Suurte valdade loomisel tõuseb esikohale küsimus nende kulukuse kohta. Seda küsimust vaadeldes peame kõige pealt selgeks tegema praeguse jõu ja raha kulutuse valdades.

Kasutada olevate andmete järele oli 1930. a. Eesti valdades ametis ja said palka:

		Aastapalgaga.
vallavanemaid . . .	375	Kr. 94.307.—
vallavan. abisid . . .	983	„ 104.409.—
vallasekretäre . . .	374	„ 475.262.—
vallasekret. abisid ja kantselei ametn.	334	„ 209.513.—
valla käskjalgu . . .	437	„ 124.042.—
palgalisi kümnikke . . .	122	„ 8.774.50

Kokku 2625 Kr. 1.016.307.50

See ametnikkude arv, mis teeb keskmiselt 7 isikut praeguse valla peale, langeks suurte valdade puhul tugevasti väheproduktiivsete isikute arvel. 375 paar

korda nädalas vallamajas käiva vallavane- ma asemel saaks kolm korda vähema val- dade arvu juures igapäev vallamajas vii- biva tegeliku vallavanema — omavalitsus- tegelase peaaegu juba seniste vallavane- mate palkadega. Kui aga vallavanema abide arv koondada seaduseelnõu piiri- des, siis on siin juba ülejääk tuntav. Sekretäride ja nende abide palkade kre- diit võimaldab ametnike tööd jaotada spetsiaalalade järele, nii et töö igatahes võidab otstarbekohasuse poolest, ilma lisa- kuludeta.

Teadagi, et selle küsimusega on seotud terve rida teisi, nagu kättesaadavus rah- vale, kuid nende lahendamine siinkohal viiks pikale. Tuleb vaid tähendada, et need küsimused on Soomes, kus rahvas palju harvemalt elab kui meil, ja kus val- lad keskmiselt 8000—10.000 elanikuga, t e g e l i k u l t l a h e n d a t u d .

Sellepärast selles ulatuses, kui seaduse eelnõu ette näeb, valdade lõhkumine ja liitmine annab vähe tulu. Kui juba val- dade puutumatus puudutada, siis teha nad tõesti elujulisteks suurteks valda- deks, kes vääriliste omavalitsuste üksus- tena suudavad linnade kõrval seista ja nendega võrdselt ülesandeid täita.

E. Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevusest.

Liidu juhatuses koosolek 30. sept. 1933. a. Tallinnas.

Koos: Liidu esimees H. Lauri, juhatuses liikmed P. Männik, A. Einseln, A. Eichenbaum.

§ 1.

Kongressiga ühenduses ole- vaid küsimusi.

Asuti büroo poolt koostatud kongressi kodukorra läbivaatamise juure, mis võeti vastu lõpulikul kujul.

Kongressi juhatajateks otsustati esi- tada H. Lauri, P. Männik, A. Kohver, A. Einseln, A. Suurkivi, E. Laanberg ja J. Liivik ja sekretärideks V. Tartu, A. Lusik, E. Öunapuu, A. Eichenbaum, A. Rei, H. Kõrv ja F. Fellner. Mandaatkomisjoni liikme- teks A. Einseln, A. Eichenbaum, P. Män- nik ja H. Lauri,

Ava- ja lõpusõna ütlemine jääb liidu esimehe hooleks.

Stenografiste otsustati paluda ainult esimeseks päevaks, kuna nende töötasu on

liig kõrge ning sellepärast tuleb järgmise päeva ettekanded ja läbirääkimised sekre- tariaadil protokollida.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatuses koosolek 11. okt. 1933. a.

Koos: esimees H. Lauri ja juhatuses liikmed P. Männik, O. Pärlin, A. Einseln, G. Püss, E. Mällo ja A. Eichenbaum.

§ 1.

Vallavolikogude valimise seaduse eelnõu kohta sei- sukoha võtmine.

Liidule on saadetud kohtu- ja sisemi- nisteeriumi poolt eelnimetatud seaduse eelnõu, mille kohta juhatus võtab vastu seisukohad, millele vastavalt tuleb esitada märgukiri ministeeriumile.

§ 2.

Maaomavalitsustegelaste kongressi otsuste täitmi- sele võtmise küsimus.

Asutakse seisukohale, et kõik kongres- sil vastuvõetud resolutsioonid tuleks pal-

jundada ja saata riigikogu rühmadele, kohtu- ja siseministeeriumile ja riigikogu üldkomisjonile ühes lühikese seletuskirjaga. Ühtlasi tuleks saata märgukiri vabariigi valitsusele, et pikendada maakonna- ja vallaomavalitsuste volitusi kuni maakonna ja vallaomavalitsuste reformi küsimus on lahendatud ja seaduse eelnõud lõpulikult vastuvõetud. Sellejuures maakonna ja valla valimised peaks sündima ühel ajal, kulude ja aja kokkuhoiu seisukohalt. Kongressi materjal otsustati trükkida „Maaomavalitsuse“ erinumbrina oktoobri kuus, kusjuures peale harilikkude eksemplaride arvu trükkida veel 200 äratõmmet, mida saata raamatuturule.

Väljatöötatud uus vallaomavalitsuse seadus antakse kaalumiseks komisjonile koosseisus A. Einseln, P. Männik ja F. Fellner, kelle kohuseks jääb seaduse eelnõu läbivaadata ja vastavaid parandusi ning muudatusi teha.

§ 3.

Lennuasjanduse komiteesse
Liidu esindaja määramine.

Komiteesse määratakse Liidu esindajaks P. Männik.

§ 4.

Seisukoha võtmine Linnade liidu kirja kohta hoolekandelise abi korraldamise asjas.

Otsustatakse teatada Linna liidule, et ollakse põhimõtteliselt nõus pidama hoolekandelise abi korraldamise küsimuses ühine nõupidamine, kus esitajaks oleks Liidu poolt A. Einseln, P. Männik ja F. Vellner.

§ 5.

Seisukoha võtmine Laura, Irboska ja Riidaja vallaomavalitsuste kirjade kohta.

Otsustatakse vallavalitsuste kirjad, mis peamiselt käsitavad maakonna ja vallaomavalitsuste reformi küsimust, võtta materjaliks nende eelnõude parandamisel.

§ 6.

Läbirääkimised.

Läbirääkimiste all informeerib Liidu esimees H. Lauri koosolekut Riigi tervishoiu nõukogu tegevusest, kus on arutusel elatisvahendi ja piimaseaduse eelnõud.

Harju maavolikogu koosolek 31. oktoobril 1933. a.

Mainitud koosolek kujunes tõsiseks töökoosolekuks, kus päeva jooksul arutati ja otsustati maakonna heakorrasse ja valimisse puutuvat 27 küsimust.

Tähtsamaid vastuvõetud otsuseid on märkida:

Koolivõrgu täiendamine — 3 päevalise kutselaadilise täienduskooli asutamine Kiiu-Kõnnu algkoolide juures.

Trahteriäri pidamiseks antakse nõusolekud kaheksale asutisele, millistest viis asutist asuvad linna ümbruses. Trahterimaksu määrati kogusummas Kr. 9430, millest alkoholita trahteriäridele langeb Kr. 710.—

Teedekapitali maksunormid määrati endises suuruses.

1932/33. aruanne, mis näitas ülejääki Kr. 4.723, kinnitati.

1933/34. lisa-eelarvega määrati krediiti Paldiski ühisgümnaasiumi edasitöötamiseks ja Saku kodumajanduskooli juures taluperenaiste abiliste eriklassi tegutsemiseks.

Maavalitsuse raamatukogust otsustati anda 750 ilukirjandusliku sisuga raamatut kehvematele raamatukogudele maavalitsuse toetusena.

Sundmäärusi otsustati panna maksma järgmiselt: 1) Merivälja suvituspaiga heakorra kohta, 2) Keila kõnniteede ehitamise ja korrashoidmise kohta, 3) kooliealiste laste registreerimise kohta ja 4) muudatus sundmäärusele Rannamõisa suvituspaiga heakorra kohta.

Maakonna teedevõrgus otsustatakse teha rida täiendusi ja muudatusi uute teeosade võtmisega teedekapitali arvele.

1932. a. maksmapandud palkade vähendamise otsus muudeti elumaksumuse tõusmise tõttu rahavääruse ümberhindamise puhul. Seega 1. novembrist s. a. maksetakse maavalitsuse teenistuses olijaile palgad ja teenistusvabuse tasu vähendamatuks.

Ametist vabanevate maavalitsuse liigete ametnikkude ja teenijate õiguste ühtlustamise riigiteenijatega maavolikogu kiitis heaks. Selle otsusega otsustati maksta edaspidi kõigile maavalitsuse teenistuses seisvatele isikutele nende vabanemisel teenistusest ametkohtade kaotamise puhul, maavalitsuse liikmetele vabanemisel volituste lõppemise puhul palka edasi Riigiteenistuse

seaduse § 17 ettenähtud ulatuses, kohaldades ka sama seaduse § 18 norme. Maavalitsusele anti õigus see tasu maksta välja korruga. Ühtlasi otsustati panna maksma maavalitsuse teenijate kohta Riigiteenist. sead. §§ 21 ja 22 eeskirjad.

Arstirohtude hinna ja hädaabitööde tasu küsimustes tehti maavalitsusele ülesandeks astuda

samme vabariigi valitsuse ees, et alandataks apteekide tariifi ja arstimate hindu ning tõstetaks hädaabitööde tasunorme.

Peale eelloendatud küsimuste muudeti valdade vahelisi piire, anti luba uute laataste asutamiseks ja mõnele vallaomavalitsusele kinnisvarade müügiks ja laiendati mõningaid matmispaiku.

Omavalitsustegelasi.

Paul Mäggi 40-aastane.

16. oktoobril k. a. pühitses Võru maavalitsuse teede- ja tehnika osakonna juhataja Paul M ä g g i oma 40. a. sünnipäeva.

Paul Mäggi sündis 16. oktoobril 1893. Viljandis. Peale Viljandi linna algkooli lõpetamist astub Mäggi 1903. a. Tartu reaalkooli. Reaalkooli täieliku kursuse lõpetab Mäggi 1910. a. kevadel, mille järgi siirdub Peterburgi, et omada kõrgemat tehnilist haridust. Peale võistluskatsete sooritamist pääsebki Mäggi 1910. a. sügisel Mäe-instituuti. Üliõpilaspõlves võtab ta innukalt osa Peterburi Eesti üliõpilaskonna elust, olles korp! Rotalia asutajaks liikmeks, missuguse korporatsiooni vilistlasperre ta praegugi kuulub.

1915. a. sügisel astub Mäggi vabatahtlikult Vene sõjaväkke sõjaväe tehnikuna, kust lahkub 1918. a. alul. Vabadussõja ajal teenib Mäggi esialgu soomusrongide

ehituste alal, ehitades 5. soomusrongi, 4 soomusautot jne.; 1919. a. suvel määrati Mäggi kitsarööpaliste soomusrongide parandustööde juhatajaks, milliselt kohalt sama aasta augusti kuus viiakse üle Lr. Soomusrongile nr. 6-le tehnika komando ülemaks; sõjaväest lahkub 1920. a. juuli kuus.

Võru maavalitsuse teede- ja tehnika osakonna juhatajaks valitakse Mäggi Võru maanõukogu poolt 3. mail 1919. a., kuid ametikohuste täitmisele asub alles 1. augustil 1920. a., peale vabanemist sõjaväest. Siit peale on Mäggi Võrule truuks jäänud. Võrru asudes avanesid Mäggi'le laialdased tööpõllud, kõik mis tehtud teede alal Võrumaal, tuleb kirjutada Mäggi teenetele, kes kogu oma energiaga asus tööle, et käest lastud teid parandada. Rasked olid esimesed aastad, sest puudusid rahalised ressursid, tuli läbi ajada piiratud võimalustega, kuid vaatamata kõikidele nendele takistustele, suutis Mäggi lühikese aja jooksul saavutada seda, mis õieti aastakümnete töö ja praegu võivad võrulased uhked olla sellele, et nende teid peetakse paremateks Eestis. Ka enamik iseseisvuse ajal Võrumaal ehitatud koolimaju, seltsimaju on Mäggi poolt projekteeritud ja tema tehnilisel järelevalvel ehitatud. Lugematul korral on P. Mäggi osa võtnud mitmesugustest rahvusvahelistest teede- ja tehnika-konverentsidest.

Veendunud omavalitsustegelaseks, isiklikult lahke ja vastutulelik on P. Mäggi võitnud kõikide poolehoidu, kellel on temaga tulnud elus kokkupuutuda.

Sünnipäevalapsele, kes praegu on kõige paremas meheas, soovime tahet, jõudu ja pikka iga edasitöötamiseks Eesti rahva ja riigi kasuks.

Martin Kruusimaa 50-aastane.

Martin Kruusimaa pühitses 11. nov. k. a. oma 50. hällipäeva.

Martin Kruusimaa sündis 11. novembril 1883. a. töölise pojana Pärnumaal. Lõpetas kohaliku ministeeriumikooli ja asus leiba teenima Sindi vabrikusse kirjutajana. 1. septembril 1904. a. asus tegevusse omavalitsuse põllule, esialgu vallakirjutaja abiks Peetri valda Virumaal. Edasi tegutses Kruusimaa vallakirjutaja abina Kudina ja Elistvere valdades Tartumaal ning Kloostri vallas Harjumaal, kust 1908. a. siirdus vallakirjutajaks Piirsalu valda, Läänemaal.

1910. a. valiti Martin Kruusimaa vallakirjutajaks Kloostri valda, Harjumaal.

1917—1920. a. oli Kruusimaa Harju maavalitsuses põllumajanduse, teede ja tervishoiu osakondade juhatajaks.

1920. a. alates aga kuni 1930. a. tegutses 10 a. jooksul vahetpidamata maavalitsuse administratiiv osakonna juhatajana, olles vahepeal 1924—1927. a. ka Harju maavalitsuse esimeheks.

Ka maaomavalitsuste keskasutuses — Eesti Maaomavalitsuste Liidus — ei ole M. Kruusimaa kõrvalise pealtvaatajana seisnud, vaid võttis osa ka liidu nõukogu tegevusest, ühtlasi olles tegev liidu juhatuses Harjumaa esindajana ning 1921—1923. a. ka liidu sekretärina.

Martin Kruusimaa lahkus Harju maavalitsuse tegevusest 1930. a. ning asus temale pikal tegevusajal armsaks muutunud Kloostri valda tegeliku talupidajana töötama.

„See jalg on ikka õigel teel, mis adra taga käib!“ — ütles Martin Kruusimaa nende ridade kirjutajale kolme ja poole aasta eest, kui Harju maavalitsusest lahkus ja oma põllulapile uudismaad üles harima siirdus. Nüüd, kus need tänase juubilaril omal ajal öeldud sõnad teoks on saamas ja juubilar ise poolesajalise verstatulba alla oma eluteel on jõudnud, jääb meil ainult üle soovida, et teine poolsajand suudaks temale rohkemal määral pakkuda rõõmu oma tööviljast, mida ei suutnud pakkuda omavalitsustegelase okkaline elutee.

J. K.

Karl Leithal 60-aastane.

13. oktoobril pühitses Läänemaa Jõgisoo vallasekretär Karl Leithal oma 60-aastast sünnipäeva ja 25-aastast ametijuubelit. Juubilar on sündinud 13. oktoobril 1873. a. Lähtru vallas.

Töötanud 15 aastat kooliõpetajana Kalju ja Vaikna valdades ja vallasekretärina 25 aastat Jõgisoo vallas. Kogu oma teenistuse aja on K. Leithal ilmutanud ennast kui aus, korralik ja vastutulelik ametnik.

Peale selle on ta leidnud aega ja taht osavõtta seltskonnategevusest, olles juhatuse liige mitmetes seltsides ja organisatsioonides, kohaliku laulukoori asutajaid ja koorijuhiks pikemat aega.

— ta —

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus Nr. 27. Viivitusprotsendi suurusest.

R. T. nr. 53 — 1933. a. § 17 kohaselt Maal asuvate kinnisvarade maksuseaduse põhjal nõutakse maks sisse adm. sissenõudm. korras viivitusprotsentidega 1% kuus, arvates poolikud kuud terveteks. Kas on maksev kõnesolev § ka Petse-

ri maakonna lisamaksu ja vallamaamaksu võlgade kohta eelmiste aastate eest, ehk tuleb siiski maks sissenõuda 2% viivitusrahaga, olgugi et uue seaduse vastuvõtmisel vana seadus kaotas oma maksvuse?

L. vallavalitsus.

Vastus: Kuna Petseri maakonna lisamaksu ja kinnisvaramaksu viivitusprotsent olid ettenähtud seaduses 2%-ti, siis jääb see protsent maksvaks ka eelmiste aastate võlgade kohta, kuna uus seadus ei oma tagasiulatavat jõudu.

Küsimus Nr. 28. Kaebuste otsustamisest kinnisvaramaksu puhul.

Maal asuvate kinnisvarade maksuseaduse § 14 ei ole erandit tehtud valla- ja maakonnaomavalitsuste sissetulekute jne. seaduse § 58 tarvitamise kohta, kas kaebuste otsustamine allub vallavalitsusele või -volikogule. Kui peaks otsustama vallavolikogu, siis pole see kooskõlas analoogiliselt maksumääramisega ning oleks õigem, et kaebuste otsustamine kuulub vallavalitsusele. Palun selgitust eelnimetatud küsimuses.

K. T.

Vastus: Seaduse sõnalisest tekstist tuleb siiski järeldada, et kaebuste otsustamine kuulub valla- ja maakonnanõukogudele. Seaduse arutamisel kevadel Riigikogus sai tehtud Liidu esindaja poolt ettepanek anda kaebuste otsustamine kinnisvaramaksu asjus vallavalitsustele, kuid see ei leidnud vastuvõttu.

Küsimus nr. 29. Veneaegse vallasekretäri uuele kohale valimise õigusest. Vallaametnikkude palga ja tööolude korraldamise seaduse (RT. 69/70 — 1920) § 3 näeb ette, et uuesti ametisse valitavad sekretärid peavad oma ametioskuse kohta sellekohase tunnistuse ette näitama. Palun teatada, kas on 1931. a. uuesti ametisse valitud sekretäriks olemine seaduslik, kui temal kutsetunnistus puudub — olles enne 1. III 1917. a. ja peale selle kuni uuele kohale valimiseni teises vallas sekretäriks.

Vastus: On seaduslik.

Küsimus 30. Väljamaal viibivalt isikult maksuvõla sissenõudmisest. Palun teatada, kuidas toimida maksuvõla sissenõudmisel, kui isik on elama asunud väljamaale (Lätti).

Vastus: Sissenõudmine sünnib Eesti ja Läti vahelise maksude sissenõudmise ja maksualuste kohta teadete vahetamise konventsiooni alusel (RT. 99 — 1926), mille artikkel 6, järele korraldused selleks tehakse maksudevalitsuse kaudu.

Küsimus nr. 31. Kinnisvaramaksu võtmisest. Maal asuvate kinnisvarade maksuseaduse (RT. 53 — 1933) § 2 p. 12 alusel on maksust vabad kinnisvarad, mille aastane maksumus on alla ühe krooni. Sama seaduse § 9 alusel aastaseks maksumääraks on 19 senti puhtakasurubalt, kuid § 22 järele 1933., 1934. ja 1935. a. võetakse maksu 15 senti puhtakasurubalt.

Kas kinnisvara, mille aastane maksumus

§ 9 järele ületab 1 krooni, kuid § 22 järele sama maksumus jääb alla 1 krooni, tuleb jätta 1933., 1934. ja 1935. a. maksuvabaks ja neid maksustada alles 1936. a. alates, või tuleb 1933.—1935. a. neilt võtta maksu, olgugi et nende aastate kinnisvaramaksu summa (ilma § 10 ettenähtud lisamaksuta) ei ulata 1. kroonini? Ühes § 10 ettenähtud lisamaksuga ulatab küll ka kõnealolevate kinnisvarade 1933.—1935. a. maksumus üle 1 krooni.

Vastus: Kui kinnisvara tegelik maksumus on alla ühe krooni § 22 alusel, siis tuleb jätta see maksuvabaks seni, kuni see summa ületab ühe krooni. Maksu alammäär arvustamisel aga tuleb aluseks võtta nii põhi- kui lisakinnisvaramaks ja kui need kokku on üle ühe krooni, siis tuleb kinnisvara maksustada.

Küsimus nr. 32. Kooli varanduste kustutamise. Kas kooli hoolekogul on õigus kustutada kooli varandusi või peab hoolekogu otsused valla volikogus kinnitatud saama kui kustutatud saab ainult vallasvara?

X. vallasekretär.

Vastus: Kooli varandusi, kui nad on valla varandused, on õigus kustutada ainult vallavolikogul, kui valla varandusi valitseval organil.

Küsimus nr. 33. Vallavalitsuse koosolekute protokollimisest. Kas vallasekretär on kohustatud protokollima vallavalitsuse protokolliraamatus neid vallavalitsuse otsuseid, mis tehtud väljaspool vallamaja, milliste otsuste tegemise juures tema pole viibinud või pole kutsutud, näiteks tööde vastuvõtmised ja tööde väljaandmised kohtadel.

K. vallasekretär.

Vastus: Üldiselt vallavalitsuse koosolekud peetakse vallamajas ja peavad kõik protokollitama. Kui vallavalitsuse liikmed olid ametiasjus vallavalitsuse ülesandel sunnitud ettevõtma mingisuguseid toiminguid, siis peavad need ikkagi pärast vallavalitsusele ettekantama ja ka protokollitama. Vallavalitsuse koosolekute protokoll kirjutamine on aga sekretäri ülesanne.

Küsimus nr. 34. Vastutusest vallavolikogude otsuste täidesaatmisel. Kes kannab vastutust kui vallavolikogu poolt seaduslikus korras vastuvõetud otsused on jäänud täitmata kauemat aega ja vald on selle läbi kahju saanud?

K. vallasekretär.

Vastus: Vallavolikogu täidesaatsvaks organiks on vallavalitsus ja tema on vastutav ka vallavolikogu otsuste täidesaatmise eest. Kui need otsused pidi täidetama aga ainult vallasekretäri poolt üksi, siis on viimane vastutav nende täidesaatmise eest.